

Sygn. akt VII U 4544/19

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 9 czerwca 2021 r.

**Sąd Okręgowy Warszawa - Praga w Warszawie VII Wydział Pracy
i Ubezpieczeń Społecznych**

w składzie:

Przewodniczący SSO Renata Gąsior

Protokolant sekr. sądowy Marta Jachacy

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 9 czerwca 2021 r. w W.

sprawy B. R.

przeciwko Dyrektorowi Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji

o wysokość emerytury policyjnej

na skutek odwołania B. R.

od decyzji Dyrektora Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 27 lipca 2017 r. Nr: (...) (...)

zmienia zaskarżoną decyzję z dnia 27 lipca 2017 r. Nr: (...) (...) w ten sposób, że zobowiązuje Dyrektora Zakładu Emerytalno - Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji w W. do przeliczenia emerytury B. R. poczynając od dnia 1 października 2017 roku z pominięciem art. 15c w zw. z art. 32 ust. 1 pkt. 1 Ustawy z dnia 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Służby Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (Dz. U. z 2016 r. poz. 708) w brzmieniu nadanym w ustawie z dnia 16 grudnia 2016 roku o zmianie ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Służby Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (Dz. U. z dnia 30 grudnia 2016 roku),

SSO Renata Gąsior

UZASADNIENIE

W dniu 7 września 2017 r. **B. R.** złożyła w Sądzie Okręgowym w Warszawie odwołanie od decyzji Dyrektora Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 27 lutego 2017 r.

nr ewid. (...) w przedmiocie ponownego ustalenia wysokości przysługującej jej emerytury policyjnej w oparciu o znowelizowane przepisy ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji i innych służb. Odwołująca zarzuciła powyższej decyzji naruszenie przepisów Konstytucji RP oraz Protokołu 1 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka i Podstawowych Wolności poprzez arbitralne obniżenie przysługującego jej świadczenia emerytalnego, polegające na zastosowaniu wobec niej represji bez wykazania winy indywidualnej i zastąpienie w tym zakresie władzy sądowniczej władzy ustawodawczą. W ocenie odwołującej przepisy ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym, wprowadzony z mocy nowelizacji tej ustawy z 16 grudnia 2016 r., będącej podstawą wydania zaskarżonej decyzji,

są sprzeczne z Konstytucją RP i Konwencją Praw Człowieka i Podstawowych Wolności jako naruszające zasadę ochrony praw nabytych i zasadę sprawiedliwości społecznej, wynikają z zasady demokratycznego państwa prawnego, określonej w art. 2 Konstytucji RP. Zdaniem odwołującej obniżenie przysługującego jej prawa ma charakter arbitralny i stanowi formę represji, a nawet formę zbiorowej kary zarówno dla niej, jak i dla wszystkich osób, które pełniły służbę w formacjach wymienionych w art. 13b ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym. Przepisy nowelizacji przesądza ex lege i bez przeprowadzenia postępowania dowodowego w tym zakresie, że wszystkie osoby, które pełniły służbę w formacjach i instytucjach wymienionych w art. 13b ustawy działały na rzecz niezdefiniowanego w ustawie „państwa totalitarnego”. Przy tym obniżenie emerytury nastąpiło po 27 latach od czasu zmiany ustroju w Polsce i opiera się na założeniu, że uzyskane przez nią dotychczas świadczenia zostały uzyskane w sposób nienależny i niegodziwy, zaś sam fakt pełnienia służby w określonej formacji bądź instytucji w określonym czasie przesądza o ponoszeniu przez nią odpowiedzialności za naruszenia praw człowieka, których dopuszczały się władze w okresie PRL (odwołanie k. 3-13 a.s.).

W odpowiedzi na odwołanie z 9 sierpnia 2018 r. **Dyrektor Zakładu Emerytalno-Rentowy Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji** wniósł o jego oddalenie. Uzasadniając swoje stanowisko w sprawie organ wyjaśnił, że na mocy przepisów ustawy z dnia 16 grudnia 2016 r. o zmianie ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji i innych służb ustawodawca zobowiązał organ emerytalny do wszczynania z urzędu postępowania w przedmiocie ponownego ustalenia prawa do świadczenia i wysokości świadczeń stosownie do znowelizowanych przepisów. Z informacji o przebiegu służby sporządzonej przez Instytut Pamięi Narodowej wynika, że odwołująca w okresie od 1 kwietnia 1974 r. do 31 marca 1990 r. pełniła służbę na rzecz państwa totalitarnego, o której mowa w art. 13b ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym, w związku z czym organ dokonał ponownego przeliczenia świadczenia odwołującej zgodnie z zasadami obliczania wysokości emerytury określonymi w art. 15c ustawy. Powyższa informacja była przy tym wiążąca przy wydaniu decyzji. W odniesieniu do podnoszonych zarzutów organ emerytalny zaznaczył, że znowelizowane przepisy ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym korzystają z zasady domniemania zgodności z Konstytucją RP, które może być obalone jedynie wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego (odpowiedź na odwołanie k. 14-17 a.s.).

Na wniosek Sądu Okręgowego w Warszawie, postanowieniem z dnia 19 sierpnia 2019 r. sygn. akt (...) AUo 7069/19 Sąd Apelacyjny w Warszawie (...) Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych przekazał sprawę Sądowi Okręgowemu Warszawa-Praga w Warszawie na podstawie art. 44 k.p.c. (k. 70 a.s.).

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

Odwołująca B. R. (pañ. N.), urodziła się w dniu (...) Posiada wykształcenie średnie, w dniu 29 września 1967 r. ukończyła Państwowe Liceum (...) w Z. (świadcstwo dojrzałości k. 11-12 – akta służby odwołującej; zeznania odwołującej k. 34 a.s.).

Z dniem 1 marca 1971 r. B. R. została przyjęta do pracy w (...) Ministerstwa Spraw Wewnętrznych (Departament (...) MSW) na cywilnym stanowisku radcy. Po ukończeniu cyklu doskonalenia zawodowego, z dniem 1 kwietnia 1974 r. odwołująca została przeniesiona ze stanowiska pracownika cywilnego na stanowisko funkcjonariusza Milicji Obywatelskiej w stopniu szeregowego, jednocześnie powierzając jej stanowisko technika plastyki (karta przebiegu służby k. 1-2; wniosek o zatrudnienie k. 4; opinie służbowa k. 6, k. 9; wniosek personalny k. 7; zaświadczenie o ukończeniu cyklu doskonalenia zawodowego k. 8 – akta służby odwołującej).

W okresie od 1 marca 1976 r. do 10 lutego 1977 r. przebywała na urlopie bezpłatnym w związku z opieką nad dzieckiem (raporty k. 11-16 – akta służby odwołującej).

Od 1 kwietnia 1977 r. została mianowana funkcjonariuszem stałym w związku z ukończeniem służby przygotowawczej, a następnie w sierpniu 1978 roku, po zdaniu egzaminu na podoficera, została zawnioskowana do awansu na stopień kaprała MO. W okresie od 1 listopada 1981 r. odwołująca była zatrudniona w Wydziale (...) Zarządu (...) MSW, przy

czym kontynuowała zatrudnienie w (...) (wniosek personalny k. 17, opinia służbowa k. 18; wniosek o nadanie stopnia MO k. 20 – akta służby odwoławczej).

W trakcie zatrudnienia w resorcie MSW B. R. pracowała w (...) przy al. (...) w W.. Zajmowała się działalnością kulturalno-oświatową, w tym m. in. udzielaniem porad i wskazówek aktywni kulturalno-oświatowemu z jednostek dotyczących organizacji propagandy wizualnej. Odwołująca wykonywała takie czynności jak wykonywanie dekoracji na uroczystości państwowe i resortowe, projekty zaproszeń, dekoracje scen, organizacje wystaw, tworzenie dyplomów, plakatów, szycie flag i kotar. Prowadziła również kółka plastyczne dla dzieci, robiła wpisy do albumów i ilustrowała książeczki. Jej zakres obowiązków ani charakter pracy nie uległ zmianie na przełomie służby, również po powołaniu zarządu polityczno-wychowawczego. Odwołująca nie wykonywała żadnych czynności operacyjnych. W dalszym okresie służby odwoławczej nadawano kolejne stopnie MO: w 1979 roku – starszego kaprała; w 1980 roku – plutonowego; w 1982 roku – sierżanta. W opiniach służbowych podkreślano bardzo dobre opanowanie przez odwołującą kompozycji graficznej i liternictwa, wskazywano, że jest przydatna w pracy (...), dobrze wywiązuje się z obowiązków, jest pracownikiem zdolnym i sumiennym, a ponadto jest koleżeńska i lubiana przez kolektyw, a jej postawa moralno-etyczna nie budzi zastrzeżeń (opinie służbowe: k. 6, k. 9, k. 18, k. 23-24; wnioski o nadanie stopnia MO k. 20-22 – akta służby odwoławczej; zeznania odwoławczej k. 34 a.s.).

W związku z nabyciem praw emerytalnych, pod koniec marca 1990 roku odwołująca zwróciła się z wnioskiem o zwolnienie jej ze służby w resorcie Spraw Wewnętrznych. Z dniem 31 marca 1990 r. stosunek pracy odwoławczej został rozwiązany na podstawie art. 16 ust. 2 pkt 5 ustawy o służbie funkcjonariuszy SB i MO PRL (świadcstwo pracy k. 27-28; raport k. 32; kara zwolnienia k. 39 – akta służby odwoławczej).

Decyzją Dyrektora Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 9 maja 1990 r. nr ewid. (...) B. R. przyznano prawo do emerytury policyjnej (decyzja Dyrektora ZER MSWiA z 09.05.1990 r. k. 1 a.r.).

Po zwolnieniu z pracy w resorcie Spraw Wewnętrznych, od 31 lipca 1990 r. odwołująca podjęła zatrudnienie jako pracownik cywilny w Biurze (...) Komendy Głównej Policji – Centrum (...), gdzie pracowała na stanowisku kolejno asystenta i starszego technika do 31 stycznia 2012 r. (umowy o pracę k. 34, k. 41; aneks do umowy o pracę k. 40; świadectwo pracy k. 10 – akta służby odwoławczej; zeznania odwoławczej k. 34 a.s.).

Wysokość emerytury ubezpieczonej na dzień na dzień 1 marca 2017 r. wynosiła 2.524,47 zł (decyzje Dyrektora ZER MSWiA z 27.02.2017 r. k. 3 a.r.).

Pismem z dnia 1 czerwca 2017 r. Instytut Pamięci Narodowej poinformował Zakład Emerytalno-Rentowy MSWiA, że na podstawie posiadanych akt osobowych B. R. w okresie od 1 kwietnia 1974 r. do 31 marca 1990 r. pełniła służbę na rzecz totalitarnego państwa, o której jest mowa w art. 13b ustawy z dnia 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Służby Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (informacja o przebiegu służby z 01.06.2017 r. k. 4 a.r.).

W związku z powyższym Dyrektor Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji wydał w dniu 27 lipca 2017 r. decyzję nr ewid. (...), na mocy której, w oparciu o art. 15c w zw. z art. 32 ust. 1 pkt 1 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy, ustalił wysokość emerytury B. R. od 1 października 2017 r. w kwocie 1.090,57 zł (decyzja Dyrektor ZER MSWiA z 27.07.2017 r. k. 6 a.r.).

Sąd ustalił powyższy stan faktyczny na podstawie materiału dowodowego zgromadzonego w aktach sprawy, w tym w aktach organu rentowego oraz akt służbowych odwoławczej z okresu służby w Milicji Obywatelskiej z lat 1974-1990. Dokumenty, na których Sąd oparł swoje ustalenia, zasługiwały w całości na uwzględnienie. Ich wiarygodności nie kwestionowała zarówno odwołująca, jak i organ emerytalny w toku postępowania sądowego. Dodatkowo podstawę

ustaleń faktycznych stanowiły zeznania B. R., którym Sąd dał wiarę w całości i ocenił jako spójne i logiczne, a nadto jako korespondujące z treścią dokumentów.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Odwołanie było zasadne.

W niniejszej sprawie ubezpieczona kwestionowała możliwość uznania, by służba, jaką pełnił w okresie od dnia od 4 czerwca 1982 r. do 3 lipca 1990 r., była wykonywana na rzecz państwa totalitarnego. Podniosła przy tym szereg zarzutów sprzeczności zastosowanych przepisów art. 15c i 32 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 18 lutego 1994r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (Dz. U. z 2020r., poz. 723 ze zm.) – dalej jako ustawa zaopatrzeniowa – z normami Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej oraz przepisami Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności. Powołane, zastosowane wobec odwołującej, przepisy wprowadzono na mocy art. 1 ustawy nowelizującej z 16 grudnia 2016r. o zmianie ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (Dz. U. 2016r., poz. 2270), zwanej dalej ustawą zmieniającą i jest to już druga regulacja powodująca obniżenie emerytur, a teraz także rent inwalidzkich osobom, które pełniły „służbę w organach bezpieczeństwa PRL”. Obecnie pojęcie to zastąpiono pojęciem „służby na rzecz państwa totalitarnego”, art. 15c wskazuje bowiem, że w przypadku osoby, która pełniła „służbę na rzecz totalitarnego państwa” i która pozostawała w służbie przed dniem 2 stycznia 1999r., emerytura wynosi: 0% podstawy wymiaru – za każdy rok tej służby, a poza tym, emerytura nie podwyższa się zgodnie z treścią art. 15 ust. 2 i 3 ustawy nowelizowanej, jeżeli okoliczności uzasadniające podwyższenie wystąpiły w związku z pełnieniem służby na rzecz totalitarnego państwa, o której mowa w art. 13b. Jednocześnie ustawodawca wprowadził ograniczenie, zgodnie z którym wysokość emerytury ustalonej zgodnie z art. 15c ust. 1 i 2 nie może być wyższa niż miesięczna kwota przeciętnej emerytury wypłaconej przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Należy wspomnieć, że w rozwiązaniach, poprzedzających ustawę nowelizującą z 16 grudnia 2016 r., przyjętych wcześniej w ustawie z dnia 23 stycznia 2009 r. (Dz. U. z 2009 r., Nr 24, poz. 245) obniżono po raz pierwszy wskaźnik wysokości podstawy wymiaru emerytury za każdy rok służby w organach bezpieczeństwa państwa do 1990 r. z 2,6% do 0,7%. Zarówno Trybunał Konstytucyjny w wyroku z 20 stycznia 2010 r. (Kp 6/09), jak i Europejski Trybunał Praw Człowieka w decyzji z dnia 14 maja 2013 r. (15189/10, Lex nr 1324219) uznały wówczas, że nowe rozwiązania nie nałożyły na tę grupę emerytów nadmiernego obciążenia i dotyczyły jedynie praw nabytych niesłusznie, a więc nie można skutecznie kwestionować ich konstytucyjności. W przywołanym orzeczeniu Trybunał Praw Człowieka podkreślił również, że rozpatrywał już sprawy, w których pojawiał się problem uprzywilejowanej pozycji w sferze praw emerytalnych członków elity komunistycznej i policji politycznej w krajach postkomunistycznych oraz potwierdził prawo ustawodawcy chcącego wyeliminować niesprawiedliwe lub nadmierne świadczenia z ubezpieczeń społecznych, dążącego do likwidacji przywilejów byłych funkcjonariuszy reżimów totalitarnych do tego rodzaju działań. Równocześnie Trybunał zwrócił uwagę, że podjęte środki nie mogą być nieproporcjonalne. Rozważania, jakie zostały poczynione przez Trybunał Konstytucyjny oraz Europejski Trybunał Praw Człowieka na gruncie poprzedniej „ustawy dekomunizacyjnej”, będą pomocne także i przy ocenie niniejszej sprawy, właśnie z uwzględnieniem faktu, że mamy do czynienia z kolejnym swoistym rozliczaniem się z osobami arbitralnie uznanymi za służące państwu totalitarnemu.

Organ rentowy wydał zaskarżoną decyzję w oparciu o przepisy wprowadzone na mocy wspomnianego art. 1 ustawy zmieniającej. W uzasadnieniu do projektu tej ustawy wskazano, że ma ona na celu wprowadzenie rozwiązań zapewniających w pełniejszym zakresie zniesienie przywilejów emerytalnych związanych z pracą w aparacie bezpieczeństwa PRL przez ustalenie na nowo świadczeń emerytalnych i rentowych osobom pełniącym służbę na rzecz totalitarnego państwa w okresie od 22 lipca 1944 r. do 31 lipca 1990 r. Stwierdzono również, że emerytury i renty

osób pełniących służbę ustalono na znacznie korzystniejszych zasadach wynikających z ustawy zaopatrzeniowej, w stosunku do osób pobierających te świadczenia na podstawie ustawy z 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Zdaniem Sądu Okręgowego, ustawa zaopatrzeniowa, jak też wydane na jej podstawie decyzje, zasadnie budzą wątpliwości odnośnie ich zgodności z zasadą godności jednostki, zasadą rządów prawa, zasadą równości, czy zasadą proporcjonalności, z uwagi na ich wydanie po niemal 27 latach od transformacji ustrojowej oraz z zasadą sądowego wymiaru sprawiedliwości. Ustawa zaopatrzeniowa wprowadza w art. 13b oraz art. 15c i art. 22a odpowiedzialność zbiorową i swoim zakresem podmiotowym obejmuje, bez wyjątków, wszystkich byłych funkcjonariuszy organów bezpieczeństwa państwa, niezależnie od ich postawy patriotycznej, etycznej i moralnej, rodzaju wykonywanych czynności, czy zajmowanego stanowiska. Tego rodzaju regulacje zaprzeczają istocie zasady rządów prawa. Zasada ta oznacza obowiązek władz publicznych traktowania osób w sposób adekwatny i proporcjonalny do ich postawy, zasług i przewinień. Niedopuszczalne zatem jest zastosowanie jakichkolwiek represji w stosunku do osób tylko za to, że pracowały lub służyły w okresie poprzedzającym zmianę ustroju państwa polskiego. Nawet uznanie, że niektóre instytucje funkcjonujące przed tą zmianą działały w sposób budzący dziś poważne wątpliwości prawne i moralne, nie uprawnia prawodawcy do stwierdzenia, że wszystkie osoby tam zatrudnione były przestępcami. W tym też kontekście, zdaniem Sądu, działania ustawodawcy polegające na arbitralnym obniżeniu wysokości emerytury i renty inwalidzkiej ubezpieczonemu trudno jest uzasadnić dążeniem do jakiegokolwiek słusznego celu leżącego w interesie publicznym. Zastosowanie nowego wskaźnika emerytury i renty miało charakter automatyczny, bez uwzględnienia faktycznie wykonywanych obowiązków, jak również pełnionej funkcji przez odwołującego. Ustawa zmieniająca w gruncie rzeczy zadziałała bez rozróżnienia pomiędzy funkcjonariuszami, którzy w rzeczywistości dopuścili się czynów przestępczych oraz tymi, którzy jedynie należeli do personelu technicznego.

Ponadto nie należy pomijać faktu, że zgodnie z art. 10 ust. 1 i 2 ustawy zaopatrzeniowej prawo do emerytury policyjnej nie przysługuje funkcjonariuszowi skazanemu prawomocnym wyrokiem sądu za przestępstwo umyślne lub przestępstwo skarbowe umyślne, ścigane z oskarżenia publicznego, popełnione w związku z wykonywaniem czynności służbowych i w celu osiągnięcia korzyści majątkowej lub osobistej, albo za przestępstwo określone w art. 258 kodeksu karnego lub wobec którego orzeczono prawomocnie środek karny pozbawienia praw publicznych za przestępstwo lub przestępstwo skarbowe, które zostało popełnione przed zwolnieniem ze służby. Jednakże w takim przypadku prawomocnie skazanemu przestępcy przysługuje świadczenie na ogólnych zasadach obowiązujących w powszechnym systemie emerytalnym. Przytoczony wyżej przepis wskazuje, że ustawa zmieniająca wprowadziła pozasądową zbiorową odpowiedzialność za nieokreślony czyn z naruszeniem prawa jednostki do sądu i sprawiedliwego procesu. Obniżono określonym podmiotom emerytury i renty w sposób bardziej niekorzystny, niż jest to obecnie dopuszczalne nawet wobec funkcjonariuszy prawomocnie skazanych przez sąd za popełnione przestępstwa. Ci ostatni funkcjonariusze mogą zostać pozbawieni świadczeń emerytalnych przysługujących funkcjonariuszom służb mundurowych przez obniżenie ich do poziomu przysługującego w ramach powszechnego systemu emerytalnego.

W przedmiotowej sprawie Dyrektor Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji wydał zaskarżoną decyzję jedynie na podstawie informacji o przebiegu służby odwołującego sporządzonej przez Instytut Pamięci Narodowej w dniu 1 czerwca 2017 r. Ten dokument stanowił podstawę obniżenia emerytury policyjnej i renty inwalidzkiej, wymaga jednak podkreślenia, że wskazuje on jedynie, iż odwołująca pełniła służbę na rzecz totalitarnego państwa, o której jest mowa w art. 13b ustawy zaopatrzeniowej, w okresie od 1 kwietnia 1974 r. do 31 marca 1990 r. Treść dokumentu nie precyzuje natomiast na jakiej dokładnie podstawie służba odwołującej została zakwalifikowana jako służba na rzecz państwa totalitarnego. W tym kontekście na uwagę zasługuje pogląd wyrażony przez Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 9 grudnia 2011r., sygn. akt II UZP 10/11, który Sąd Okręgowy w całości podziela – zgodnie z którym sąd ubezpieczeń społecznych, rozpoznający sprawę w wyniku wniesienia odwołania od decyzji Dyrektora Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji w W. w sprawie ponownego ustalenia (obniżenia) wysokości emerytury policyjnej byłego funkcjonariusza Służby Bezpieczeństwa, nie jest związany treścią informacji o przebiegu służby w organach bezpieczeństwa państwa, przedstawionej przez Instytut Pamięci Narodowej zarówno co do faktów (ustalonego w tym

zaświadczeniu przebiegu służby), jak i co do kwalifikacji prawnej tych faktów (zakwalifikowania określonego okresu służby jako służby w organach bezpieczeństwa państwa). Z tego wynika, że ustalenia faktyczne i interpretacje prawne Instytutu Pamięci Narodowej nie mogą wiązać również sądu rozpoznającego przedmiotową sprawę.

W aktualnym stanie prawnym Sąd Najwyższy również wyraził swój pogląd. W sprawie o sygn. akt III UZP 1/20 podjął w składzie 7-osobowym uchwałę z dnia 16 września 2020r., w której stwierdził, że kryterium „służby na rzecz totalitarnego państwa” określone w art. 13b ust. 1 ustawy zaopatrzeniowej powinno być oceniane na podstawie wszystkich okoliczności sprawy, w tym także na podstawie indywidualnych czynów i ich weryfikacji pod kątem naruszenia podstawowych praw i wolności człowieka. Wprawdzie powołana uchwała zapadła w sprawie jednostkowej, ale pogląd prawny, jaki wyraził w niej Sąd Najwyższy, Sąd Okręgowy podziela. To z kolei oznacza, że w analizowanym przypadku stwierdzenie o pełnieniu przez K. Ł. służby na rzecz totalitarnego państwa w okresie od 4 czerwca 1982 r. do 3 lipca 1990 r. nie może być dokonane wyłącznie na podstawie informacji Instytutu Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (kryterium formalnej przynależności do służb), lecz na podstawie wszystkich okoliczności sprawy, w tym także na podstawie indywidualnych czynów i ich weryfikacji pod kątem naruszenia podstawowych praw i wolności człowieka służących reżimowi komunistycznemu (art. 13b ust. 1 w związku z art. 13a ust. 1 ustawy z dnia 18 lutego 1994r.). W tym kontekście Sąd Najwyższy w motywach powołanej uchwały zwrócił również uwagę, że pozbawienie sądu ubezpieczeń społecznych prawa do przeprowadzenia interpretacji przepisu art. 13b ust. 1 ustawy zaopatrzeniowej naruszałoby wprost art. 45 ust. 1 Konstytucji RP. Sąd Najwyższy uznał, że rolą sądu powszechnego jest w szczególności ustalenie długości okresu i miejsca pełnienia służby oraz stanowiska i stopnia służbowego odwołującego. Przy tym istotne jest ustalenie indywidualnych czynów konkretnej osoby pod kątem zweryfikowania, czy naruszały one podstawowe prawa i wolności człowieka.

Uwzględniając powołane wyżej poglądy, Sąd Okręgowy przeprowadził w przedmiotowej sprawie postępowanie dowodowe, w wyniku którego ustalił, że w przypadku B. R. nie zachodziły okoliczności pozwalające na zakwalifikowanie jej służby w okresie od 1 kwietnia 1974 r. do 30 marca 1990 r. jako służby na rzecz państwa totalitarnego. Zebrany w sprawie materiał dowodowy, zdaniem Sądu, nie daje podstaw do stanowczego i jednoznacznego ustalenia, że odwołująca swoimi działaniami w jakikolwiek sposób naruszyła prawa człowieka podczas służby na rzecz państwa totalitarnego, bądź też popełniła jakiegokolwiek przestępstwo ścigane z oskarżenia publicznego czy prywatnego.

Sąd zwrócił przy tym uwagę, że zgodnie z art. 13b ust. 1 pkt 5 e) tiret 2 i 3 ustawy zaopatrzeniowej – co prawdopodobnie stanowiło podstawę negatywnej kwalifikacji spornego okresu służby ubezpieczonej przez IPN, czego jednak, jak wskazano wyżej, nie sprecyzowano – za służbę na rzecz totalitarnego państwa uznaje się służbę od dnia 22 lipca 1944 r. do dnia 31 lipca 1990 r. m. in. w służbach i jednostkach organizacyjnych Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, i ich poprzedniczek, oraz ich odpowiednikach terenowych odpowiedzialnych za szkolnictwo, dyscyplinę, kadry i ideowo-wychowawcze aspekty pracy w Służbie Bezpieczeństwa, w tym w Departamencie (...),

z wyłączeniem terenowych odpowiedników jako całości w wojewódzkich, powiatowych i równorzędnych komendach Milicji Obywatelskiej oraz

w wojewódzkich, rejonowych i równorzędnych urzędach spraw wewnętrznych,

a także w Zarządzie(...). Wprawdzie z załączonych do akt sprawy dowodów w postaci dokumentacji z przebiegu służby ubezpieczonej wynika, że w spornym okresie, przypadającym na lata 1974-1990, posiadała status funkcjonariusza MO zatrudnionego kolejno w Departamencie(...)

(...) a od listopada 1981 roku także w Zarządzie (...). Nie wynika z nich natomiast, by odwołująca realizowała jakiegokolwiek czynności w zakresie odpowiedzialności

za szkolnictwo, dyscyplinę, kadry czy też ideowo-wychowawcze aspekty pracy w Służbie Bezpieczeństwa. Ze wskazanych wyżej dokumentów wynika jedynie, że przez cały sporny okres służby w MO odwołująca pracowała w (...) położonym przy al. (...), zaś jej prace miały charakter kulturowo-oświatowych. Sąd Okręgowy przesłuchał odwołującą i uznał za wiarygodne jej zeznania w zakresie, w jakim wskazała, że począwszy od pracy MSW

od 1971 roku – to jest w okresie pracy na stanowisku cywilnym poprzedzającym służbę w MO – aż do 1990 roku nie uczestniczyła w żadnych działaniach operacyjnych, a jej praca była ściśle związana z realizacją zadań placówki

kulturalnej. Odwołująca wskazała, że jej praca polegała na przygotowywaniu dekoracji na uroczystości państwowe i resortowe, tworzenia zaproszeń i plakatów czy też robieniem wystaw, jak również prowadzeniem kółka plastycznego dla dzieci. Zeznania odwołującej znajdowały przy tym odzwierciedlenie w treści załączonych do wspomnianej wyżej dokumentacji opiniach służbowych

i wnioskach personalnych, w których wskazywano na prawidłowe wykonywanie przez odwołującą czynności w zakresie organizacji propagandy wizualnej czy też posiadane przez nią zdolności plastyczne. Powyższe w ocenie Sądu nie pozwala uznać odwołującej za pracownika operacyjnego. Jednocześnie jakichkolwiek informacji co do tego, czy praca odwołującej mogła być utożsamiana jako wchodząca w zakres czynności bezpośrednio związanych z wymienionymi wyżej aspektami działalności Służby Bezpieczeństwa (szkolenia, kadry, kwestie ideowo-wychowawcze), w szczególności, że ustawodawca zaniechał sprecyzowania w tym punkcie jakiego rodzaju działalność w tym zakresie należy kwalifikować jako służbę na rzecz państwa totalitarnego. W ocenie Sądu wątpliwe jest natomiast, by za taką służbę uznawać pełnienie przez odwołującą funkcji pracownika (...), niezależnie od stopnia zaangażowania tejże placówki w działalności Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, trudno bowiem wykazać – także na tle zebranych w sprawie dowodów – by odwołująca swoim działaniem miała przyczyniać się do represji ludności cywilnej, zwalczania środowisk opozycyjnych bądź innych działań, których historyczna ocena do dziś budzi wątpliwości. W pozostałym zakresie dokumenty zawierają jedynie informacje o co do zasady pozytywnej ocenie pracy odwołującej. Wynika z nich, że ubezpieczona prezentowała cechy osoby poprawnie wykonującej swoje obowiązki. Informacje te nie pozwalały jednak na ocenę przebiegu służby ubezpieczonej z perspektywy zaangażowania w służbie na rzecz państwa totalitarnego, nawet w ujęciu cytowanego wyżej przepisu.

Nie można przy tym również pominąć faktu, że odwołująca kontynuowała zatrudnienie w Komendzie Głównej Policji w państwie demokratycznym

po 31 lipca 1990 r. aż do momentu przejścia na emeryturę/rentę w 2012 roku. Pozwala to na stwierdzenie, że wcześniejsza służba odwołującej

w strukturach MO nie stanowiła przeszkody jej dalszego zatrudnienia w organach policyjnych, choć na stanowisku cywilnym. Okoliczność ta nie pozostaje bez znaczenia z perspektywy powszechnie znanej okoliczności związane z weryfikacją funkcjonariuszy służb mundurowych na przełomie lat 1990. Również i ta okoliczność zdaniem Sądu przemawia za brakiem podstaw

do przypisania odwołującemu się działań polegających na naruszaniu podstawowych praw i wolności człowieka, służących reżimowi komunistycznemu w okresie przed 1990 r.

Jednocześnie wskazać należy, że zgodnie z zasadą kontrydiktoryjności obowiązującą w procesie cywilnym, to na stronach postępowania ciąży obowiązek udowodnienia swoich twierdzeń poprzez prezentowanie materiału dowodowego na ich poparcie. W myśl art. 232 k.p.c. to strony są obowiązane wskazywać dowody dla stwierdzenia faktów, z których wywodzą skutki prawne. Zasada kontrydiktoryjności i dowodzenia swoich twierdzeń obowiązuje również w odrębnym postępowaniu w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych

(por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 grudnia 2008r., I UK 151/08). Zaskarżenie decyzji organu emerytalnego nie powoduje zmiany w rozkładzie ciężaru dowodu. Natomiast w sytuacji, gdy zmiana decyzji organu rentowego następuje niejako z inicjatywy organu, to na organie spoczywa powinność udowodnienia faktów, z których wywodzi skutki prawne w postaci zmiany decyzji. Tymczasem w przedmiotowej sprawie organ rentowy nie wykazał się inicjatywą dowodową i nie zakwestionował argumentów przedstawionych przez stronę odwołującą, a dotyczących zadań wykonywanych w latach 1974-1990. Swoje stanowisko w zakresie oceny przebiegu służby odwołującej oparł wyłącznie na informacji Instytutu Pamięi Narodowej, nie czyniąc zadość obowiązkowi dowodzenia, o którym była mowa. Jednocześnie w ocenie Sądu w świetle wspomnianych wyżej rozważań prawnych i poglądów orzecznictwa nie sposób przyjąć, że do zastosowania ustawy wystarczający jest sam fakt pozostawiania przez odwołującego na etacie danej jednostki, jak również potwierdzenie prawidłowości informacji o przebiegu służby w świetle ww. ustawy przez Instytut Pamięi Narodowej.

Wobec powyższego, Sąd Okręgowy zważył, że w przypadku odwołującej przepisy ustawy zmieniającej z dnia 16 grudnia 2016 r. nie mogły mieć zastosowania. W ocenie Sądu, biorąc pod uwagę, że w toku procesu nie ujawniono żadnych

dowodów przestępczej czy bezprawnej działalności B. R., zarzut współudziału w bezprawiu w okresie pełnienia służby w latach 1974-1990, bez badania indywidualnej winy i popełnionych czynów, uzasadnia naruszenie zasady godności wobec odwołującego. Stwierdzając zatem brak podstaw do zastosowania art. 15c w zw. z art. 32 ust. 1 pkt 1 ustawy zaopatrzeniowej, na podstawie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c., Sąd Okręgowy zmienił zaskarżoną decyzję w ten sposób, że ustalił wysokość przysługującej jej emerytury od 1 października 2017r. w wysokości obowiązującej do 30 września 2017 r., orzekając zgodnie z sentencją wyroku.

SSO Renata Gąsior

ZARZĄDZENIE

(...)

SSO Renata Gąsior